

терію Пірсона для рівнів значущості 0,01 та 0,05, можна вважати, що проведене ранжування є узгодженим на завданому рівні значущості.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи результати проведеного експертного оцінювання робимо наступні висновки: 1) застосування методу експертних оцінок дозволяє узагальнити досвід практичної реалізації та достовірно оцінити діючі програми та механізми державної підтримки сільськогосподарських підприємств; 2) експертним шляхом визначено наявність відмінностей в оцінці державної підтримки на регіональному рівні. З метою підвищення дієвості форм та методів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників при розробці програм та механізмів її надання слід враховувати думку самих отримувачів; 3) аналіз оцінки

процедури надання державної підтримки доводить необхідність: упорядкування нормативно-правової бази шляхом розробки документу, що стане зведенням правових актів щодо державної підтримки суб'єктів господарювання в сільському господарстві; чіткої регламентації правил і процедур її надання; висвітлення процесу виділення коштів та створення умов для підвищення кваліфікації кадрів економічних служб; 4) при формуванні державної підтримки сільськогосподарських підприємств на перспективу слід забезпечити як збереження пільг по податках, так і удосконалення та нарощування обсягів фінансування бюджетних програм. Вважаємо, що потенціал бюджетної підтримки останніми роками залишається недооціненим і недостатньо реалізованим.

Список використаної літератури:

1. Бююль А., Цефель П. SPSS: искусство обработки информации. Анализ и восстановление скрытых закономерностей/ Пер. с нем. СПб.: ООО "ДиаСофт", 2002. – 344 с.
2. Громова Н.М. Основы экономического прогнозирования: Учебное пособие/ Н.М. Громова, Н.И. Громова. - М.: Академия естествознания. – 2006. – 457 с.
3. Грабовецький Б.Є. Основы економічного прогнозування: Навч. посібник/ Б.Є.Грабовецький. – Вінниця: ВФ ТАНГ, 2000. – 209 с.

В статті обоснована целесообразность применения метода экспертных оценок для обобщения опыта практической реализации и достоверности оценки действующих программ и механизмов государственной поддержки сельскохозяйственных предприятий. На основании анализа мнений респондентов отдельных природных зон страны сформулированы конкретные предложения по совершенствованию процедуры и механизмов государственной поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Ключевые слова: экспертная оценка, государственная поддержка, бюджетные программы, процедура, анкетирование, респонденты, сельскохозяйственные предприятия

The article proves the feasibility of the method of expert estimations for generalizations of experience of practical implementation, and evaluation of the reliability of the existing programs and mechanisms of state support for agricultural enterprises. Based on the analysis of respondents' views of individual natural areas of the country made concrete proposals to improve the procedures and mechanisms of state support for agricultural producers.

Keywords: expert estimation, public support, budgetary policies, procedures, questionnaires, respondents, farms

Дата надходження до редакції: 18.09.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Олійник О.В.

УДК 631.156.58.27

МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ РЕСУРСНОГО І ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю. О. Македонська, здобувач, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Висвітлені методичні питання сутності та визначення ресурсного та виробничого потенціалу в сільськогосподарських підприємствах. Акцентовано увагу на відмінностях цих категорій.

Ключові слова: виробничий потенціал, ресурсний потенціал.

Постановка проблеми. Протягом тривалого періоду в економічній науці значна увага спрямовувалася на розкриття сутності ресурсного та виробничого потенціалу та визначення напрямів

їх ефективного використання. Дослідження цих категорій – досить трудомістке завдання, вирішення яких дозволить здійснювати аналіз ефективності виробництва з метою виявлення резер-

вів підвищення віддачі, збереження та відтворення наявних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблеми визначення ресурсного і виробничого потенціалів та ефективності їх використання займалися і займаються досить велике коло науковців, серед яких: В. Г. Андрійчук, С. Л. Брю, М. В. Гладій, К. Р. Маконнел, В. Я. Месель-Веселяк, І. А. Косиця, Д. Ф. Крисанов, А. М. Оніщенко, Б. І. Пасхавер, К. П. Товма, В. М. Трегобчук, Ж. Б. Сей, П. Т. Саблук, А. Е. Юзефович, О. В. Ульянченко, та ін.

Незважаючи на широкий спектр питань, охоплених дослідженнями цієї проблеми, недостатньо опрацьованими залишаються питання комплексного підходу до розробки механізму управління формуванням і використанням, в тому числі і методичні питання визначення категорій «ресурсного» і «виробничого» потенціалів. Все це визначає актуальність теми поданої до друку статті.

Формування цілей статті. Основним завданням даної статті є дослідження відмінностей у категоріях «ресурсний» та «виробничий» потенціали.

Виклад основного матеріалу дослідження. У короткому економічному словнику усі наявні ресурси поділяють на: матеріальні, природні, трудові, фінансові та енергетичні. Матеріальні ресурси - це сукупність предметів праці, що призначені для використання у процесі виробництва суспільного продукту (матеріали, паливо, енергія та інші виробничі запаси). Природні ресурси - це частина живої і неживої природи, що використовується для задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Трудові ресурси - це частина населення країни, що має фізичні та духовні здібності, загальноосвітні та професійні знання для роботи спільному виробництві. Фінансові ресурси - це кошти, що знаходяться у розпорядженні держави, уряду, об'єднань, підприємств, і установ. Під енергетичними ресурсами розуміються носії енергії, що використовуються у суспільному виробництві [1, С. 276-278].

Американські економісти К.Р. Маконнел та С. Л. Брю розглядають «ресурси», як сукупність природних, людських і вироблених людиною засобів, що використовуються для виробництва товарів і послуг [2, С. 37].

В аграрній економічній літературі ресурсний потенціал трактується по-різному. Та все ж всі вони в тій чи іншій мірі повторюють принципові положення, які сформульовані при визначенні потенціалу в загальноекономічному розумінні. Так економісти-аграрники І. П. Товма та І. А. Косиця визначають ресурсний потенціал як узагальнюючу оцінку наявних у господарстві земельних, трудових та матеріальних ресурсів [3, С.4].

В.Г. Андрійчук розглядає його як сукупність органічно взаємопов'язаних ресурсів сільськогос-

подарського виробництва, що дозволяють досягати при заданих умовах об'єктивно обумовленого рівня господарських результатів [4, С. 8]. Він відзначає важливу особливість потенціалу - інтегральну здатність і можливість виробництва продукції. На його думку, аграрний ресурсний потенціал господарств і регіонів визначається наявністю, якістю і збалансованістю природних, матеріальних і трудових ресурсів, у процесі взаємодії яких реалізується їх інтегральна здатність виробляти адекватні їй види продукції [5, С.13].

Група вчених Інституту економіки НАН у складі В.М. Трегобчука, А.Е. Юзефовича, Д.Ф. Крисанова та інші, ресурсний потенціал АПК розглядають як „сукупність технологічно, і екологічно взаємозбалансованих виробничих ресурсів (трудових, матеріально-технічних, природних і біологічних), спроможних забезпечити високо-ефективне та екологічнобезпечне виробництво, переробку, зберігання, транспортування і реалізацію агропромислової продукції з метою вирішення належним чином продовольчої безпеки держави» [6, С. 14].

Д.е.н., професор О. В. Ульянченко ідентифікує «ресурсний потенціал як складну інтегровану економічну категорію, яка означає сукупність первинних і вторинних ресурсів, спроможних забезпечити суспільне виробництво з метою задоволення матеріальних і духовних потреб людей» і подає склад ресурсного аграрного потенціалу в такому вигляді, рис.1.

Підводячи підсумки вищевикладеного слід відмітити, що існує декілька поглядів на характеристики складових ресурсного потенціалу. Одна група економістів таких, як А.М. Оніщенко, В.Г. Андрійчук, В.Я. Месель-Веселяк, Б.І. Пасхавер, П.Т. Саблук, М.В. Гладій та деякі ін. [8, С. 40] підтримують теорію трьох факторів виробництва Ж. Б. Сея, згідно з якою виробництво продукції здійснюється за наявності трьох чинників: праці, капіталу та землі [9, С.75]. Ці вчені наголошують на такому складі ресурсного потенціалу, оскільки саме він «формує вартість створюваного продукту, а неврахування будь-якого з них спотворює дійсний економічний ефект виробництва і не забезпечує нормального процесу його відтворення» [10, С.10].

Разом з тим інші дослідники вважають, що земля, праця, основні та оборотні засоби вичерпної характеристики складових ресурсного потенціалу. У процесі сільськогосподарського виробництва, крім земельних, використовуються й інші природні ресурси, зокрема лісові, мінеральні, природно-рекреаційні [11,12].

Окремою фахівці вважають природні умови. Деякі дослідники, розглядаючи фактори суспільного виробництва, виділяють сім складових ресурсного потенціалу: земля, праця, капітал, наука, екологія і підприємницькі здібності [13, С.123].

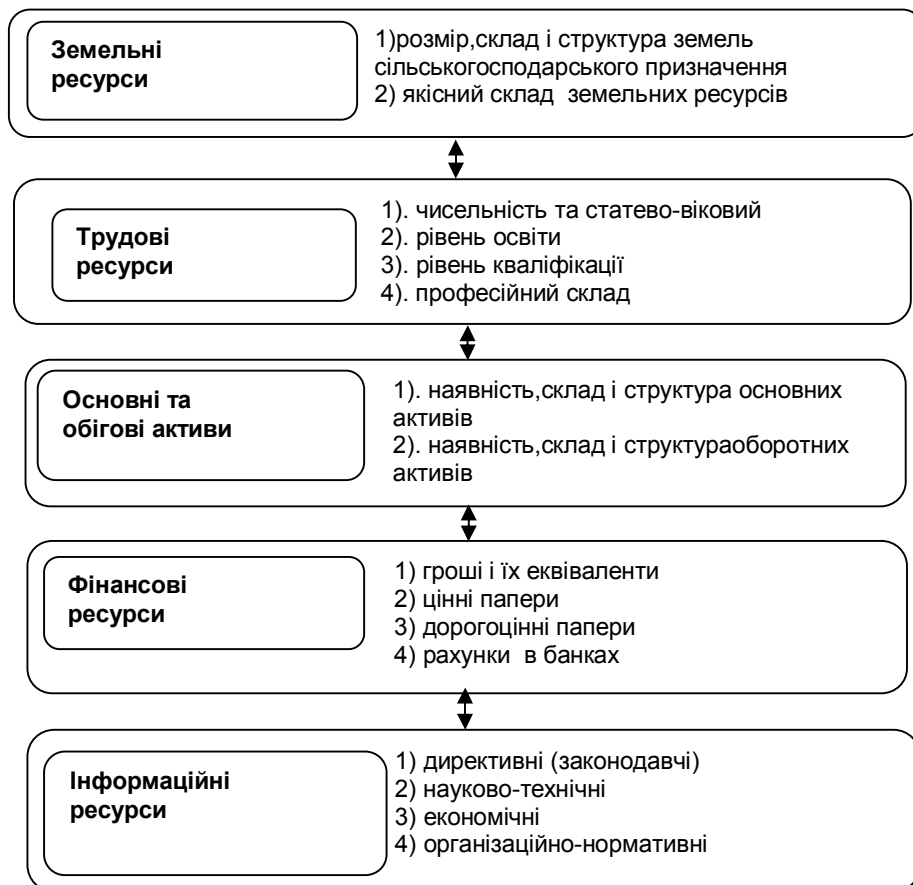

Рис.1. Склад ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки [7, С. 92]

Темою нашої статті є не тільки методичні питання сутності та визначення складових **ресурсного потенціалу**, але й **виробничого потенціалу**. Деякі вчені ставлять знак рівності між цими категоріями. Але на нашу думку це не так. Ці категорії дуже близькі, але не однозначні.

Науковий інтерес становить в цьому відношенні концепція, розроблена під керівництвом О. М. Оніщенка. Суть її полягає саме у розмежуванні понять виробничого і ресурсного потенціалів сільськогосподарських підприємств. Слід відмітити, що хоч таке розмежування здійснено стосовно сфери сільськогосподарського але, як зазначалося, постановка питання про об'єктивну необхідність виділення виробничого потенціалу має загальнометодологічне значення. Незважаючи на те, що величина виробничих можливостей зумовлюється кількістю та співвідношенням ресурсів, але разом з тим виробничий потенціал значною мірою залежить від рівня організації праці й управління, стимулювання, необхідних пропорцій між ресурсами та їх структурою і іншими факторами [14, С. 7].

Д.е.н., професор Ульяновченко О. В. приводить таке визначення виробничого потенціалу: «Виробничий потенціал - це спроможність підприємства виробляти сільськогосподарську продукцію, яка залежить від кількості, якості і співвідношення ресурсів, які використовуються, а також рівня їх віддачі, що визначається об'єктивними умовами

функціонування господарства. Він віддзеркалює об'єктивні виробничі можливості підприємства у виробництві продукції. Тому в основу його визначення повинна бути покладена виробнича функція, яка відображує залежність валового виробництва продукції від кількості використаних ресурсів» [7, С.112-113].

Ми вважаємо це формулювання досить змістовним і повним. Таке визначення категорії «виробничий потенціал» і попередній матеріал нашої статті щодо сутності категорії «ресурсний потенціал» дає змогу акцентувати увагу на відмінностях в розумінні цих категорій. Такої ж думки дотримуються Разіна О.В., Фаріон І.Д. [7, С.112-113].

Тісно пов'язаний з категорією «виробничий потенціал» категорія «виробнича потужність». Виникає питання, в якому співвідношенні перебувають поняття «виробничий потенціал» і «виробнича потужність».

Перше з них ширше, ніж друге. Для характеристики виробничих можливостей сільськогосподарського підприємства використовують різні показники кінцевого результату господарської діяльності: валову, кінцеву і товарну продукцію, в тому числі реалізовану державі, валовий і чистий доход. Нормативні обсяги кожного ефекту і відображають величину виробничого потенціалу (можливостей) у досягненні певного результату. Виробничий потенціал визначають не тільки стосовно до сільськогосподарського підприємства в

цілому, а й окремих галузей. Що ж до виробничої потужності, то вона визначається, на нашу думку, нормативними можливостями виробництва продукції. Тобто виробнича потужність — один з напрямів визначення виробничого потенціалу.

Висновки. Слід чітко розмежовувати поняття «ресурсний потенціал» і «виробничий потенціал». Ці поняття близькі, але далеко не тотожні.

1. Ресурсний потенціал АПК це сукупність технологічно і екологічно взаємозбалансованих виробничих ресурсів (трудових, матеріально-технічних, природних і біологічних), спроможних забезпечити високоефективне та екологічнобезпечне виробництво, переробку, зберігання, транспортування і реалізацію агропромислової проду-

кції з метою вирішення належним чином продовольчої безпеки держави.

2. Виробничий потенціал - це спроможність підприємства виробляти сільськогосподарську продукцію, яка залежить від кількості, якості і співвідношення ресурсів, які використовуються, а також рівня їх віддачі, що визначається об'єктивними умовами функціонування господарства. Він віддзеркалює об'єктивні виробничі можливості підприємства у виробництві продукції. Тому до основи його визначення повинна бути покладена виробнича функція, яка відображує залежність валового виробництва продукції від кількості використаних ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Краткий экономический словарь /Под ред. Ю.А. Белика.- М: Политиздат.- С. 276-278.
2. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2-т. Т.1.- М.: Республика 1992.-С 37.
- 3.Золотогоров В.Г. Экономика.: Энциклопедический словарь.-Мн.: Интерпрессервис.- Книжный Дом.- С. 8.
- 4.Андрійчук В.Г. Эффективность использования производственного потенциала в сельском хозяйстве.- М.: Экономика АПК.- 2000.-№ 4.- С. 18
5. Юзефович А.Э. Аграрный ресурсный потенциал: формирование и использование.- К.: Наукова думка.-1987.- С. 13.
6. Відтворення та ефективно використання ресурсного потенціалу (теоретичні і практичні аспекти). / Відп. редактор акад. УААН В.М.Трегобчук. - К. : Ін-т економіки НАН України, 2003. – С.14.
7. Ульяновченко О.В. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: управлінський аспект монографія /О.В. Ульяновченко. – Суми: Довкілля, 2009. – С. 92, С.112-113.
8. Гладій М.В. Використання виробничо-ресурсного потенціалу сектора економіки України (питання теорії, методології і).: Монографія. - JL, 1998. - 294 с.
9. Юхименко Л. І., Леоненко П. М. Історія економічних учень.: Навч. посібник.-К.: Знання –Прес.- С. 75
10. Стратегічні напрями розвитку АПК України / За ред.П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка.-К.: ІАЕ.- 2002 [282. с.10].
11. Реймерс Н.Ф. Экология (теория, законы,правила, принципы и гипотезы).- М.: Мысль.- 1994.- С. 367.
- 12.Хвесик М.А., Голян В.А. Институціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів.: Монографія .- К.: Кондор, 2007.- 240 с.
13. Економічна теорія.: Політекономія .: Підручник / За ре. В.Д. Базилевича.- К.: Знання-Прес, 2006.- С.123.
14. Шиян В.Й. Ефективність використання виробничого потенціалу колгоспів і радгоспів.- К.: «Урожай», 1988.- С.7
15. Онищенко О. М. Особливості сучасних земельних відносин в Україні // Економіка України. - 2001.- № 4.- С. 56-63.
16. Разіна О. В., Фаріон І. Д. Визначення комплексної оцінки виробничого потенціалу //Вісник Сумського НАУ, випуск 5/2, 2011.- С.123-127.

Освещены методические вопросы сущности и определения ресурсного и производственного потенциала в сельскохозяйственных предприятиях. Акцентировано внимание на отличиях этих категорий.

Ключевые слова: *производственный потенциал, ресурсный потенциал.*

The methodical questions of essence and determination of resource and production potential are lighted up in agricultural enterprises. Attention on the differences of these categories is accented.

Keywords: *production potential, resource potential.*

Дата надходження до редакції: 19.09.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Олійник А.В.